

main links of consideration is not "teacher" and "student" but "class teacher" and "student collective" who are united in one system interaction "class teacher – student collective". Thus, on the basis of theoretical analysis, we have examined the features of pedagogical co-operation itself, especially the co-operation of class teacher and student group as a necessary system of educational space. And also analyzes the types and forms of co-operation in the system of relations "class teacher – student high school collective". It is necessary to say that our research is based on the features of modern students individually and student group as a whole.

Key words: co-operation, pedagogical co-operation, system, students of middle school, student's collective.

Отримано: 3.07.2014 р.

УДК 347.61:316.48

Чанцева-Коваленко О.М.

КОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ПОКАЗНИКІВ БАТЬКІВСЬКОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДИТИНИ

Чанцева-Коваленко О.М. Корекційна програма для покращення показників батьківського ставлення до дитини. У статті представлено сутність та завдання психологічної корекції, результати практичного аналізу програми для покращення показників батьківського ставлення до дитини. Досліджено поняття батьківського ставлення. Розглянуто причини порушення взаємовідносин батьків з дитиною. Визначено особливості основних мотиваційних орієнтацій у батьків. Визначено основні складові ставлення батьків до дитини. Розглянуто характеристики, що визначають техніку "програвання ролей один одного". Проаналізовано ефективність обраного корекційного комплексу занять.

Ключові слова: сім'я, психокорекція, психодіагностика, психотравмуючі проблеми, поведінкові порушення, сімейне виховання, батьківські мотиваційні орієнтації, страхи, тривожність, нервозність, особистісна структура дитини, сімейні взаємовідносини.

Чанцева-Коваленко А.Н. Коррекционная программа для улучшения показателей родительского отношения к ребенку. В статье представлены сущность и задачи психологической коррекции, результаты практической программы для улучшения показателей родительского отношения к ребенку. Исследовано понятие родительского отношения. Рассмотрены причины нарушения взаимоотношений родителей с детьми. Определены особенности основных мотивационных ориентаций у родителей. Определены основные составляющие отношения родителей к ребенку. Рассмотрены характеристики, определяющие технику "проигрывание ролей друг друга". Проанализирована эффективность выбранного коррекционного комплекса занятий.

Ключевые слова: семья, психокоррекция, психодиагностика, психотравмирующие проблемы, поведенческие нарушения, семейное воспитание,

родительские мотивационные ориентации, страхи, тревожность, нервозность, личностная структура ребенка, семейные взаимоотношения.

Актуальність дослідження. Труднощі в процесі корекційної роботи з дітьми, що мають особливості розвитку, викликають неправильні, викривлені батьківські установки на проблеми дитини. На жаль, більшість батьків орієнтується на окремі симптоми порушення поведінки. Такий формальний, поверховий погляд на проблеми формує в деякого з батьків споживацьке ставлення до психологічної допомоги: відповідальність за результат допомоги дитині вони повністю покладають на психолога. Корекція такої позиції батьків, зміна як їхніх установок стосовно психокорекційного процесу, так і власної в ньому ролі принципові для будови психокорекційної програми.

Перед психологом стоїть завдання переорієнтації уваги батьків з окремого симптому на особистість дитини в цілому. Досягти цього можна шляхом бесід з батьками з обов'язковим знайомством їх із результатами психодіагностичних даних, а також через проведення спільних занять з дітьми. Організація такої роботи забезпечує особистісне зростання кожного учасника через набуття ним нового унікального досвіду соціальної взаємодії.

Батьківське ставлення розглядають як складну систему, яка включає в себе різноманітні почуття батьків стосовно дитини, їхні поведінкові стереотипи в спілкуванні з дитиною, а також особливості сприйняття й розуміння ними характеру і особистості дитини та її чинків [10].

Порушення взаємовідносин батьків з дитиною, особливо підлітком, може бути зумовлене різними чинниками, які можна розділити на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх чинників можна віднести матеріально-побутові умови, склад сім'ї (повна чи неповна сім'я, кількість дітей). До внутрішніх – ціннісні орієнтації сім'ї; рівень педагогічної культури батьків, їхні особистісні риси.

Сімейну психокорекцію і психодіагностику розглядають як комплекс впливів, скерованих на гармонізацію особистісної структури дитини і сімейних взаємовідносин, а також на розв'язання основних психотравмуючих проблем, зумовлених порушеними стосунками в родині. З урахуванням складної багаторівневої структури поведінкових порушень, пов'язаних із проблемами сімейного виховання, виділяють такі блоки психокорекційної роботи з дитиною і сім'єю: гностичний, конструктивний, організаційний, комунікативний і реконструктивний.

Основна мета гностичного блоку – формування в дітей та їхніх батьків адекватного уявлення про особистісні особливості, переживання і потенційні можливості та стилі сімейного виховання. Цей блок

у психокорекційному комплексі є дуже важливим. У середині цього блоку виділяють такі фази:

- 1) первинна психодіагностика (аналіз батьківських скарг);
- 2) психологічна діагностика батьків та дитини з використанням ігрових методів психокорекції [4].

Знайомство з батьками й дитиною починається під час першої зустрічі, у процесі якої психолог аналізує ситуацію візуально, вислуховує скарги і складає враження про дитину й батьків на основі їхньої поведінки та характеру спілкування між ними. Саме ці джерела інформації є основними підставами для первинної діагностики батьківсько-дитячих відносин.

Психолог обов'язково повинен звернути увагу на мотивацію звернення до нього. Традиційно виділяють три основні мотиваційні орієнтації у батьків, які представлені в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Основні мотиваційні орієнтації у батьків

| Ділова орієнтація | Споживацька орієнтація | Ігрова орієнтація |
|--|---|---|
| <p>1) адекватна ділова орієнтація - батьки дійсно зацікавлені у вирішенні своєї проблеми і повністю довіряють педагогу;</p> <p>2) неадекватна ділова орієнтація - відрізняється від попередньої тим, що батьки перебільшують можливість педагога</p> | <p>батьки всі свої проблеми перекладають на консультанта і орієнтовані на швидке їх подолання</p> | <p>батьки звернулися по допомогу не з метою вирішення своїх проблем, а для встановлення з психологом певних стосунків, щоб з'ясувати рівень його компетентності. Така орієнтація характерна для батьків, які в галузі дитячої психології і педагогіки вважають себе спеціалістами</p> |

На цьому етапі роботи треба ефективно оцінити зміст скарг. Трапляються: скарги на особливості поведінки; скарги на особливості емоційного розвитку (страхи, тривожність, нервозність, нестійкий сон тощо); скарги на індивідуальні психологічні особливості (відлюдкуватість, брехливість тощо); скарги на відхилення в поведінці. Серед скарг трапляються необумовлені (частково і абсолютно). Частково необумовлені, як правило зумовлені психологічною безграмотністю батьків. У випадку абсолютно необумовлених нерідко виникає питання про психологічні особливості самих батьків, і їхні скарги можуть бути своєрідною проекцією вже їхніх проблем. Скарги можуть бути направлені і на об'єкт, і на конкретну поведінку. Важливим є правильне формулювання педагогом питання для виявлення суті скарги. Це сприяє формуванню довіри батьків до спеціаліста. Ефективність інформації при першій

зустрічі значною мірою залежить не лише від правильно поставлених питань, але і від вміння спеціаліста аналізувати спонтанні висловлювання під час розмови педагога з батьками і батьків з дитиною [6].

Таким чином, для формулювання первинного психологічного-педагогічного висновку необхідно з'ясувати зміст і структуру скарги, виявити явний і прихований її зміст, після чого проаналізувати підтекст скарги [10].

Важлива складова гностичного блоку – психологічна діагностика типів сімейного виховання. У багатьох дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців підкреслюється, що саме сімейні відносини можуть бути джерелом формування дисгармонії розвитку особистості. Ейдемільер і Юстицький виділили стилі сімейного виховання, що мають негативний вплив на формування особистості, які представлені в табл. 2.

Таблиця 2

Стилі сімейного виховання, що мають негативний вплив на формування особистості

| Потуральна гіперпротекція | Домінувальна гіперпротекція | Підвищена моральна відповідальність | Емоційна ізоляція | Гіпопротекція |
|--|--|--|---|---|
| сім'я прагне до максимального задоволення потреб дитини, яка є "епіцентром" її існування. Такий тип родинного виховання сприяє вихованню демонстративних і гіпертимних якостей | дитина перебуває в центрі уваги, але батьки позбавляють її самостійності, встановлюючи різноманітні обмеження й заборони | високі вимоги до дитини з пониженою увагою до її потреб призводить до формування акцентуації тривожності | ототожнення дитини з негативними періодами в житті батьків, у результаті чого дитина сприймає себе за перешкоду, що спричиняє виникнення емоційних бар'єрів між нею й батьками. Часто це супроводжується покараннями і навіть побиттям дитини | батьки не контролюють дитину, ігноруючи її потреби, не виявляють інтересу до її успіхів, надають максимум самостійності і бар'єрів не існує |

За допомогою методики дослідження батьківського ставлення А.Я Варга та В.В. Століна ми виявили 5 основних складових ставлення батьків до дитини [13]:

1. міра емоційного ставлення до дитини;
2. бажаний образ батьківського ставлення;
3. рівень міжособистісної дистанції в спілкуванні з дитиною;
4. форма і спрямованість контролю за поведінкою дитини;
5. особливості сприйняття і розуміння дитини батьками.

Конструктивний блок психолого-педагогічної корекції спрямований на добір засобів і методів корекційних впливів з урахуванням індивідуально психологічних особливостей дитини та її батьків. Перед фахівцем стоять такі завдання: оцінка психологічної готовності сім'ї до участі в психокорекційному процесі; обговорення загальних питань процесу (визначення часу, стабільність складу, місце занять); робота з сім'єю [11].

Ефективність такої роботи значною мірою зумовлена сильною та стійкою мотивацією всіх членів родини до участі в ній. Спеціаліст повинен розказати членам сім'ї про організацію психологічної корекції, часові витрати, відповідальність кожного учасника. Важливо оцінити реакцію батьків на такі повідомлення. Важливо також об'рунтувати необхідність і значення такої допомоги. Для визначення психологічної готовності членів родини до заняття варто використовувати запропонований Франком метод "парадоксальної інтенції".

Основна мета організаційного блоку – практична реалізація психокорекційних задач. Формування в батьків і дитини вміння об'єктивно оцінювати складні для них життєві ситуації, вміння дивитися на них ніби "збоку". Активізація учасників у процесі співпраці. Розширення діапазону можливих варіантів поведінки за певних ситуацій. Комунікативний блок "відповідає" за встановлення оптимальних відносин між всіма членами корекційного процесу. Це досягається за допомогою сюжетно-рольових ігор.

Зміст психокорекційної програми для покращення показників батьківського ставлення до дитини представлено нижче [9].

Мета: Покращення взаємовідносин в сім'ї.

Задачі: Позбавлення агресивних проявів поведінки підлітка, засвоєння членами сім'ї навичок ефективної комунікації, розвиток вміння відкрито обговорювати наявні питання та вільно висловлювати свої почуття.

Тактика проведення: Групова робота.

Позиція психолога: Партнерська.

Методики та техніки: Спостереження, бесіда, сімейна дискусія, рольова гра, тест Розенцвейга, домашні завдання, ведення щоденника та ін..

Загальний час: 1,5 місяця (6 зустрічей).

Частота зустрічей: 1 раз на тиждень.

Тривалість зустрічей: 1,5 години (90 хвилин).

Перша зустріч

- 1) створення сприятливої, доброзичливої атмосфери – 10 хв.;
- 2) знайомство зі членами досліджуваних сімей – 10 хв.;
- 3) перед тим, як залишити корекційний кабінет, члени сім'ї отримали домашнє завдання – спробувати кожен вечір (а якщо буде змога,

то і вдень) спілкуватися через листування, про що необхідно кожен день звітувати в спеціальному щоденнику (кожен в своєму). Пояснення, якщо є питання – 10 хв.

Друга зустріч:

1) створення сприятливої, доброзичливої атмосфери -10 хв.;

2) обмін враженнями від виконання домашнього завдання (висловлюється кожен). Дискусія про переваги та недоліки сімейного листування -20 хв.;

3) програвання ситуацій вибору (довільний вибір теми типу "Наступні вихідні – театр чи "пікнік" у лісі?".

Обговорення основних моментів та аналіз помилок – 20 хв.;

4) програвання ситуацій вибору, виконуючи ряд положень (уважно слухаю інших, не перебиваю, повторюю своїми словами точку зору іншого і лише потім – доводжу свій погляд, уникаю підвищення голосу тощо). Обговорення: які зміни з'явилися в процесі дискусії? Чи легше було домовитись? Що на це вплинуло? Обмін враженнями – 20 хв.;

5) сумісне вироблення основних прийомів при обговорення будь-якого питання. Домашнє завдання – закріплення вироблених прийомів у повсякденному житті, про що звітувати в щоденниках -10 хв.

6) враження від проведеної зустрічі (зворотній зв'язок). Що сподобалось? Побажання на майбутнє – 10 хв.

Третя зустріч:

1) враження від виконання домашнього завдання. Розповідь про 3 найбільш цікаві ситуації останнього тижня. Акцент на позитивних досягненнях -15 хв.;

2) індивідуальне (не спілкуючись між собою) проходження тесту Розенцвейга (вибірково 5-7 ситуацій). Зачитування результатів. Згадати 5-7 аналогічних ситуацій з сімейного життя і розіграти 2-3 з них. Обговорення – 25 хв.;

3) "Як ще можна вчинити?" Вибір 1 запропонованих фруструючих ситуацій типу "Розбита чашка з довгоочікуваною кавою". Кожен окремо записує 10-15 різних варіантів поведінки в даній ситуації від імені кожної дієвої особи. Зачитування варіантів. Дискусія про найбільш оптимальний спосіб поведінки, а також "Чи варто вміти побачити декілька варіантів вирішення проблемної ситуації, діяти "не так, як завжди"?" – 20 хв.;

4) програвання конфліктних ситуацій від себе, а потім від імені інших членів сім'ї. Грають по чергово дві людини, третя – "сторонній спостерігач" – відмічає та записує позитивні та негативні сторони, аналізує. Зміна ролей. Обмін враженнями (думки, почуття). Вміння подивитись на ситуацію очима іншої людини -15 хв.;

5) сумісне вироблення основних принципів ефективного розв'язання конфліктних ситуацій на основі типових помилок з виконання минулого завдання. Домашнє завдання – втілення вироблених принципів в повсякденному житті, ведення щоденників -10 хв.;

6) обмін враженнями про зустріч. Побажання на майбутнє - 5 хв.

План наступних зустрічей розробляється у відповідності з прохдженням попередніх.

Ігри, які застосовувались під час зустрічей:

1. "Скульптура родини". Це метод виявлення місця індивіда в сімейній системі взаємовідносин, в реально існуючій ситуації чи уявній, ідеальній. Зміст даної методики полягає в тому, що розташування людей та об'єктів повинно фізично символізувати внутрішньо-сімейні стосунки на даний час, визначаючи те, яким сприймається місце кожного індивіда в сімейній системі. Кожен член сім'ї створює живий портрет сім'ї, розташовуючи найближчих родичів відповідно до власного бачення дистанції між ними. Таким чином, досвід кожного втілюється в живій картині і проектується на неї. Головною перевагою даної методики є її невербальний характер, який дозволяє зняти різноманітні захисти, проєкції та звинувачення, що часто існують в сімейній системі. Будування скульптури вимагає від кожного члена сім'ї узагальнення свого особистісного досвіду, осмислення його, а потім і інтерпретації. Для проведення методики необхідні члени сім'ї, меблі і предмети, що легко пересуваються і можуть бути використані в якості заміни відсутніх членів сім'ї. Скульптура може зображувати як теперішнє, так і минуле сім'ї і може містити будь яку кількість членів розширеної сім'ї [9].

Перед початком виконання завдання психолог пояснює членам сім'ї, що ця методика дозволяє відчувати, що значить бути членом сім'ї. І це буває легше показати, ніж розказати. Тому кожний член сім'ї повинен по черзі показати своє розуміння внутрішньо-сімейних відносин, зображуючи їх у вигляді живої скульптури так, щоб пози і розміщення в просторі відображали дії та почуття членів сім'ї по відношенню один до одного. Психолог пропонує члену сім'ї, який виступає в ролі скульптора, ставитися до інших членів сім'ї так, наче вони зроблені з глини. Тобто він повинен поставити їх у таку позицію, яка могла б найповніше відобразити його відношення до даних членів сім'ї. Будування триває до того часу, коли скульптор не буде задоволений своїм результатом. Важливо, щоб інші члени сім'ї дозволили йому вільно поводитися з собою, як з матеріалом, знаючи. Що вони

потім поміняються місцями. Кожний член сім'ї повинен створити свою реальну сімейну скульптуру, що буде відображати емоційний стан сім'ї на даний момент. Під час виконання завдання психолог на папері фіксує трикутники, альянси і конфлікти, що з'являються і наглядно та символічно зображуються скульптором. Після того, як кожен член сім'ї створив свою скульптуру, відбувається обговорення результатів. Причому обговорюється не лише вся скульптура в цілому, але й окремі її частини. Ставляться запитання як кожному члену сім'ї, так і сім'ї в цілому.

2. "Сімейна хореографія" спрямована на перебудову взаємовідносин в нуклеарній сім'ї; виявлення негативних зразків поведінки та припинення їх дії, послідовно зображаючи поведінкові акти, що призводять до посилення конфлікту. Об'єднання симптомів підлітків та зразків взаємин їх батьків забезпечує членів родини невербальними каналами комунікації, що дозволяють відкрито виказати свої почуття. Одного з членів сім'ї просять розмістити всіх інших на сцені таким чином, щоб картина відображала внутрішні сімейні стосунки в контексті будь-якої події чи проблеми, а потім зіграти цю сценку. Кожного члена сім'ї просять так розташуватися у просторі, щоб це найкращим чином демонструвало проблему сім'ї. Потім члени сім'ї повинні показати сценку без слів, оживити її і програти. Потім членам сім'ї пропонується зобразити ідеальну ситуацію в стосунках, таку, якою вона бачиться в даний момент, і розіграти її. Для обговорення пропонується відповісти на питання: "Як вам перебування в такому становищі і сім'ї і які почуття виникають у даного члена сім'ї по відношенню до інших членів сім'ї?" Дана процедура є досить гнучкою і може бути змінена в залежності від конкретних зразків взаємодії, що існують в даній родині.

3. Техніка "прогрavanja ролей один одного". Вона складається з послідовних дій: психолог висуває пропозицію "спробувати зіграти щонебудь"; він пояснює, як це зробити, докладає зусилля, щоб переконати членів сім'ї у необхідності зробити це; члени сім'ї програють свої ролі; після чого психолог певним чином коментує їх. Сукупність дій, що входять до складу техніки, може бути досить суттєвою, але й може обмежуватись однією дією чи навіть навмисною бездією, наприклад, "мовчання" за Х. Пересом. Вся сукупність дій, що входять до складу техніки, застосовується для вирішення певного завдання чи декількох різних завдань. "Програвання ролей" застосовується у випадку необхідності збільшити рівень емпатії членів родини. "Обмін ролями" між батьками та дітьми застосовується для покращення їх взаєморозуміння та співчуття.

У реконструктивному блоці вирішуються такі задачі: корекція неадекватних емоційних реакцій, навчання самостійного знаходження потрібних форм емоційного реагування. Можна запропонувати психодраматичні розігрування [15].

Перераховані блоки утворюють єдиний психокорекційний комплекс. Будь-яка родина може бути щасливою, якщо в ній панують взаєморозуміння й довіра. Якщо в такій сім'ї є дитина з психофізичними вадами, потрібно створити умови для найефективнішого її розвитку, сприяти її соціалізації, адаптації в суспільство. Саме через це психологи, педагоги, дефектологи великої уваги надають діагностуванню сім'ї, виявленню її особливостей, факторів, які домінують, стилів виховання тощо. Їхня спільна мета – створення моделі допомоги родині й навчання батьків, адже, озброєні знаннями, вони зможуть долучитися до загального корекційного процесу стосовно їхньої дитини.

Усе починається з родини, від неї залежить, як швидко дитина з особливими потребами піде на контакт з оточуючими і зможе, в силу своїх можливостей, вести активний спосіб.

Для визначення ефективності обраної корекційної програми ми обрали 5 сімей, з яких діти виявили суперницький стиль поведінки під час конфліктної ситуації, а батьки або матері, згідно з результатами досліджень, мають неадекватне (не прийняття, авторитарна гіперсоціалізація, "маленький невдаха") батьківське ставлення до власної дитини, яке заважає їх знаходити спільну мову під час вирішення суперечок. Проводячи з ними корекційну програму, ми очікуємо змінення в кращу сторону досліджуваних показників: стилю поведінки в конфліктній ситуації у дитини, та зміна батьківського ставлення у матері або батька.

Для оцінки ефективності обраної корекційної програми потрібно зіставити результати, отримані у ході діагностування методичним матеріалом досліджених сімейних пар. У корекційній роботі брали участь чотири сімейні пари № 1, 2, 3 і 4 (табл. 3, 4, 5).

Таким чином, аналізуючи результати, отримані після проведення корекційної програми серед чотирьох досліджених пар, можна зробити висновок, що тренінг виявився ефективним, показники конфліктності у членів сімей зменшилися, а батьки, які дещо завищували вимоги до власної дитини та вважали її невдахою, змінили своє батьківське ставлення у бік покращення.

Таблиця 3

**Результати психодіагностичного комплексу
(до і після проведення корекційної програми)**

| До корекційної програми | | | Після корекційної програми | |
|-------------------------|-----------------------------|-------------------------------|-----------------------------|-----------------------|
| Сім'я 1 | Стиль поведінки у конфлікті | Батьківське ставлення | Стиль поведінки у конфлікті | Батьківське ставлення |
| Дитина | суперництво (8 балів) | - | Компроміс (8 балів) | - |
| Мати | Суперництво (8 балів) | «маленький невдаха» | співробітництво (7 балів) | прийняття |
| Батько | Суперництво (9 балів) | «маленький невдаха» | компроміс (7 балів) | «маленький невдаха» |
| Сім'я 2 | | | | |
| Дитина | суперництво (9 балів) | - | пристосування (6 балів) | - |
| Мати | суперництво (8 балів) | авторитарна гіперсоціалізація | компроміс (7 балів) | кооперація. |
| Батько | уникання (9 бал) | «маленький невдаха» | Уникання (8 бали) | кооперація |
| Сім'я 3 | | | | |
| Дитина | Суперництво (9 балів) | - | пристосування (7 балів) | - |
| Мати | Суперництво (8 балів) | авторитарна гіперсоціалізація | Уникання (9 бали) | симбіоз |
| Батько | компроміс (6 балів) | «маленький невдаха» | компроміс (7 балів) | симбіоз |
| Сім'я 4 | | | | |
| Дитина | Суперництво (9 балів) | - | компроміс (7 балів) | - |
| Мати | суперництво (8 балів) | «маленький невдаха» | пристосування (8 балів) | кооперація |
| Батько | співробітництво (6 балів) | Авторитарна гіперсоціалізація | співробітництво (9 балів) | прийняття |

Таблиця 4

**Результати набраної кількості балів за методикою діагностики стратегій поведінки особистості в конфлікті К. Томаса
(до та після корекційної програми)**

| № сім'ї | Суперництво | | Співробітництво | | Компроміс | | Уникнення | | Пристосування | |
|---------|-------------|-------|-----------------|-------|-----------|-------|-----------|-------|---------------|-------|
| | до | після | до | після | до | після | до | після | до | після |
| Сім'я 1 | 8 | 4 | 3 | 6 | 4 | 8 | 2 | 6 | 5 | 4 |
| Дитина | 8 | 4 | 6 | 7 | 5 | 5 | 4 | 5 | 4 | 6 |
| Мати | 9 | 5 | 8 | 5 | 4 | 7 | 5 | 5 | 4 | 6 |
| Батько | | | | | | | | | | |
| Сім'я 2 | | | | | | | | | | |
| Дитина | 9 | 5 | 5 | 6 | 4 | 6 | 3 | 6 | 3 | 6 |

Закінчення табл. 4

| № сім'ї | Суперництво | | Співробітництво | | Компроміс | | Уникнення | | Пристосування | |
|---------|-------------|---|-----------------|---|-----------|---|-----------|---|---------------|---|
| Мати | 8 | 3 | 4 | 7 | 4 | 7 | 6 | 6 | 5 | 5 |
| Батько | 1 | 2 | 6 | 8 | 7 | 7 | 9 | 8 | 7 | 4 |
| Сім'я 3 | | | | | | | | | | |
| Дитина | 9 | 4 | 4 | 5 | 4 | 6 | 5 | 7 | 4 | 7 |
| Мати | 8 | 4 | 4 | 6 | 7 | 6 | 6 | 9 | 5 | 6 |
| Батько | 1 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 7 | 8 | 7 | 8 |
| Сім'я 4 | | | | | | | | | | |
| Дитина | 9 | 2 | 5 | 6 | 4 | 7 | 3 | 5 | 5 | 7 |
| Мати | 8 | 3 | 4 | 7 | 7 | 5 | 6 | 7 | 5 | 8 |
| Батько | 1 | 2 | 6 | 9 | 4 | 7 | 6 | 6 | 3 | 7 |

Таблиця 5

**міна кількості балів набраних за тестом-опитувальником
батьківського ставлення (А. Я. Варга, В. В. Столін)
серед сімей, що проходили корекційну програму**

Список використаних джерел

1. Анцупов А.Я. Конфликтология : учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 2009. – 487 с.
2. Баскина Ю.В. Методика диагностики родительского отношения (методика включенного конфликта) : автореф. канд. психол. н. / Ю.В. Баскина. – М., 2012. – 24 с.
3. Жигалин С.С. Влияние родительских позиций на воспитательный потенциал семьи подростка / С.С. Жигалин // Социально-психологические аспекты формирования личности : м-лы Межрегиональной научно-практической конференции. – Шадринск, 2014. – С. 164-171.

4. Жигалин С.С. Родительская позиция как психологический феномен / С.С. Жигалин, Р.В. Овчарова // Экономика, психология, бизнес. – Красноярск, 2014. – № 2. – С. 166-182.

5. Жигалин С.С. Родительская позиция и ее роль в психологической структуре родительства / С.С. Жигалин // Психолого-педагогические проблемы этической психологии : м-лы Межрегиональной научно-практической конференции. – Шадринск, 2013. – Ч. I. ? С. 163-164.

6. Ключева Н. В. Психолог и семья: диагностика, консультация, тренинг / Н.В. Ключева. – Ярославль, 2012. – 56 с.

7. Ковальов С.В. Психологія сімейних стосунків / С.В. Ковальов. – К. : Наука, 2011. – 277 с.

8. Лысенко О.В. Модификация методики исследования особенностей межличностного восприятия в конфликтной ситуации / О.В. Лысенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – №5. – С. 23-27.

9. Максименко С.Д. Загальна психологія : навч. посіб. / С.Д. Максименко, В.О. Соловйенко. – К. : МАУП, 2000. – 256 с.

10. Максимова Н. Ю. Патофизиология подросткового возраста / Н.Ю. Максимова, К.Л. Милютина, В.М. Пискун. – К. : Главник, 2013. – 335 с.

11. Немов Р.С. Экспериментальная педагогическая психология и психодиагностика / Р.С. Немов. – М. : Просвещение, 2014. – 512 с.

12. Степанов О. М. Психологічна енциклопедія / О. М. Степанов. – К., 2011. – 733 с.

13. Психология семьи. Хрестоматия : учебное пособие для факультетов психологии, социологии, экономики и журналистики / [ред. Д.Ф. Райгородский]. – Самара : БАХРАХ- М, 2012. – 752 с.

14. Щербань П. Психологія сучасної сім'ї та педагогіка сімейних взаємин / П. Щербань // Рідна школа. – 2014. – С. 14-15.

15. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис. – СПб. : Питер, 2011. – 656 с.

Spisok vikoristanix dzherel

1. Ancupov A. Ja. Konfliktologija : uchebnik dlja vuzov / A. Ja. Ancupov, A. I. Shipilov. – M. : JuNITI, 2009. – 487 s.

2. Baskina Ju. V. Metodika diagnostiki roditel'skogo otnoshenija (metodika vkljuchennogo konflikta) : avtoref. kand. psihol. n. / Ju. V. Baskina. – M., 2012. – 24 s.

3. Zhigalin S. S. Vlijanie roditel'skih pozicij na vospitatel'nyj potencial sem'i podrostka / S. S. Zhigalin // Social'no-psihologicheskie aspekty formirovanija lichnosti : m-ly Mezhregional'noj nauchno-prakticheskoj konferencii. – Shadrinsk, 2014. – S. 164-171.

4. Zhigalin S.S. Roditel'skaja pozicija kak psihologicheskij fenomen / S.S. Zhigalin, R.V. Ovcharova // Jekonomika, psihologija, biznes. – Krasnojarsk, 2014. – № 2. – S. 166-182.

5. Zhigalin S.S. Roditel'skaja pozicija i ee rol' v psihologicheskoj strukture roditel'stva / S.S. Zhigalin // Psihologo-pedagogicheskie problemy jeticheskoy psihologii : m-ly Mezhregional'noj nauchno-prakticheskoj konferencii. – Shadrinsk, 2013. – Ch. I. ? S. 163-164.

6. Kljueva N. V. Psiholog i sem'ja: diagnostika, konsul'tacija, trening / N.V. Kljueva. – Jaroslavl', 2012. – 56 s.

7. Koval'ov S.V. Psihologija simejnih stosunkiv / S.V. Koval'ov. – K. : Nauka, 2011. – 277 s.

8. Lysenko O.V. Modifikacija metodiki issledovanija osobennostej mezhlichnostnogo vosprijatija v konfliktnoj situacii / O.V. Lysenko // Praktichna psihologija ta social'na robota. – 2013. – №5. – S. 23-27.

9. Maksimenko S.D. Zagal'na psihologija : navch. posib. / S.D. Maksimenko, V.O. Solovijenko. – K. : MAUP, 2000. – 256 s.

10. Maksimova N. Ju. Patopsihologija pidlitkovogo viku / N.Ju. Maksimova, K.L. Miljutina, V.M. Piskun. – K. : Glavnik, 2013. – 335 s.

11. Nemov R.S. Jeksperimental'naja pedagogicheskaja psihologija i psihodiagnostika / R.S. Nemov. – M. : Prosveshhenie, 2014. – 512 s.

12. Stepanov O. M. Psihologichna enciklopedija / O. M. Stepanov. – K., 2011. – 733 s.

13. Psihologija sem'i. Hrestomatija : uchebnoe posobie dlja fakul'tetov psihologii, sociologii, jekonomiki i zhurnalistiki / [red. D.F. Rajgorodskij]. – Samara : BAHRAH- M, 2012. – 752 s.

14. Shherban' P. Psihologija suchasnoji simji ta pedagogika simejnih vzajemij / P. Shherban' // Ridna shkola. – 2014. – S. 14-15.

15. Jejdemiller Je.G. Psihologija i psihoterapija sem'i / Je.G. Jejdemiller, V. Justickis. – SPb. : Piter, 2011. – 656 s.

Chantsev-Kovalenko A.N. Correction Program for improvement of the parent of a child. Parenting plays a significant role in the life of a particular individual. Throughout the life of the parents remain significant figure for the individual. Parenting involves phenomena of motherhood and fatherhood, but not limited to their simple set.

The cause of conflict in families is the age difference between parents and children, the difference between the characters, which complicates understanding. The reason lies in the confusion of values, standards of behavior, because children today grow up in circumstances other than those to which their parents. Often parents treat their attitude towards children as if there is some agreement between them and their child.

The child in the family, mainly takes the style of resolving conflict that is inherent to their fathers (which once again confirms the idea that children mimic

the behavior of parents in early childhood, and when mature, they begin to assign its own copying. Pets confidence acknowledge the fact that parents in most cases, apply democratic parenting style and do not limit your child to initiative, always ready, if necessary, help, support. Seek their children were obedient, loved and respected them, but do not realize that giperopeka has a reverse process. this is what leads to the appearance of the main reasons that cause the appearance of a conflict on a personal level. Psychokreksiyna program was conducted with the families in which parental attitudes mother or father to the child's negative impact on resolving conflicts, and general emotional climate in the family.

Psychological work with parents – a rather complex way. Often parents do not doubt in his competence, accusing the case of difficulties in the child-parent relationship school community. Most parents recognize the error of their difficult thoughts, feelings and actions. Against this background, within the family between father and mother are unevenly distributed educational activity. In most cases, education, emotional communication with children engaged mother; father makes a "mood". As a result, the family is not observed systemic effects. Parents for Children rarely act one. Thus, analyzing the results obtained after collectible programs for four pairs studied, we can conclude that a training proved to be effective indicators of conflict with family members decreased, and parents who are in a certain stage of inflated claims to his own child, and considered it a failure, changed their parental attitude towards improvement.

Key words: family, diagnostics, diagnostics, stressful problems, behavioral disorders, family education, parent motivational orientation, fears, anxiety, nervousness, personality structure of the child, family relationships.

Отримано: 25.04.2014 р.

УДК 159.923.

Чеботова Я.В.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТА-ДИЗАЙНЕРА ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВНЗ

Чеботова Я.В. Психологічна готовність студента-дизайнера до творчої діяльності в умовах ВНЗ. У статті всебічно розглядається стан розробленості проблеми психологічної готовності особистості студента-дизайнера до творчої діяльності в межах процесу дизайн-проекування. Зазначено, що методи активізації творчого процесу в дизайні суттєво впливають на його ефективність та продуктивність. Дані положення набувають своєї ваги саме в умовах навчального процесу у ВНЗ.

Ключові слова: психологічна готовність, творчість, дизайн, креативність, процес навчання, студент.

Чеботова Я.В. Психологическая готовность студента-дизайнера к творческой деятельности в условиях ВУЗа. В статье всесторонне рассматривается проблема психологической готовности студен-